

RV
RIS:182137
Grf/2011.1235

Scheveningen Haven: een nieuwe toekomst

Een initiatiefvoorstel

Sandra Abbenhuis
Fractievoorzitter
Politieke Partij Scheveningen

21 december 2011

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Voorgeschiedenis	4
3. Huidige situatie.....	5
<i>Recessie maakt investeerders voorzichtiger .....</i>	5
<i>Knelpunten.....</i>	5
4. De gemeentelijke plannen	6
<i>Ambities bijstellen.....</i>	6
<i>Eerste Haven .....</i>	6
<i>Tweede Haven.....</i>	7
<i>Derde Haven .....</i>	7
5. Een alternatieve visie op de Haven	7
<i>Botsende belangen .....</i>	8
<i>Oplossing: verhuizing havengebonden activiteiten naar Derde Haven.....</i>	8
<i>Eerste Haven: visserij- havengebonden bedrijvigheid .....</i>	8
<i>Tweede Haven: recreatie-jachthaven .....</i>	8
<i>Derde Haven: beroepshaven.....</i>	9
<i>Norfolkterrein .....</i>	9
<i>Derde Haven: impuls voor lokale economie en sociaal beleid .....</i>	10
6. Financiële onderbouwing	11
<i>Publiek-Private Samenwerking .....</i>	11
7. Het voorstel op hoofdlijnen	11
<i>Uitsluitend recreatieve functie Tweede Haven .....</i>	11
<i>Uitbreiding Derde Haven voor visserij- en havengebonden activiteiten.....</i>	12
<i>Eerste Haven behoudt zijn huidige functie als visserijhaven .....</i>	12
<i>Noordelijk deel Norfolkterrein havengebouwen, zuidelijk deel woningbouw .....</i>	12
<i>Een duurzame haven .....</i>	12
<i>Stichting Trix als verbindende schakel tussen arbeid en recreatie .....</i>	12
<i>Muzee in de Tweede Haven als cultureel bruggenhoofd.....</i>	13
8. Het Raadsbesluit.....	14

Bijlage I: Situatieschets Scheveningen Haven nu (anno 2011)

Bijlage II: Planschets Scheveningen Haven op basis van voorstel PPS

1. Inleiding

De Haven van Scheveningen heeft dringend een investering nodig. Daarover is op Scheveningen een brede consensus. De aanleiding voor dit voorstel is de bijeenkomst van de Belangenvereniging Scheveningen Haven (BSH) op 23 november 2011 waarin de BSH met steun van de grote havenondernemers (Rederijen Groen, Jaczon, Vrolijk en Van der Zwan) zijn visie op de Haven gaf. Deze visie kan als alternatief dienen voor de plannen van de gemeente. Het uitgangspunt van de bijeenkomst van de BSH was de tussentijdse stand van zaken over de ontwikkelingen in Scheveningen Haven, d.d. 15 februari 2011. In 2008 is door de gemeenteraad een Nota van Uitgangspunten Scheveningen Haven "*Parel aan zee*" vastgesteld voor de invulling van het huidige Norfolkterrein en het Noordelijk Havenhoofd¹. Als gevolg van de verslechterde economische omstandigheden is de Nota van Uitgangspunten bijgesteld op een aantal punten. Dit betreft een verdunning van het woningprogramma van 840 naar 700 woningen en het verdunnen van het commerciële vastgoed van 140.000m² naar 115.000 m². Verder werd besloten tot het open houden van de Derde Haven ten behoeve van een zeezeilhaven (marina), de realisatie van een kabelbaan en lagere bebouwing op de havenhoofden².

In de Nota van Uitgangspunten is ingezet op visserij en havengebonden activiteiten in de Eerste Haven en een gemengde functie van visserij en recreatieve functie (jacht- en plezierhaven) in de Tweede Haven. De Derde Haven werd aanvankelijk in de Nota van Uitgangspunten gedempt, maar werd bij motie in de gemeenteraad gered om mogelijkheden te onderzoeken de Derde Haven tot zeezeilhaven om te bouwen³. De Nota van Uitgangspunten lijkt nu door de tijd te zijn ingehaald. De visserijsector pleit er anno 2011 voor om de beroepshaven uit te breiden en zo de teloorgang van de visserij te voorkomen. Hiertoe moet de visserij in de havens *geherpositioneerd* worden teneinde de omzet van de visafslag in Scheveningen verder te laten groeien in omzet en tonnage. Daartoe bestaat alle reden omdat recente cijfers van Havenbedrijf Scheveningen en United Fish Auctions (UFA) een forse toename in scheepsbewegingen en visserijgebonden activiteiten laten zien.

Het initiatiefvoorstel "*Scheveningen Haven: een nieuwe toekomst*" stelt voor om de indeling van de haven te wijzigen door een slimme en handige verandering in functies. Zodanig dat zowel de plannen van de gemeente als de belangen van visserij- en havengebonden activiteiten worden versterkt. Het voorstel is daarom veeleer een koerswijziging dan een geheel nieuw plan. De reeds eerder genoemde economische teruggang noopt daartoe. Maar diezelfde recessie is een kans bij uitstek voor een nieuwe toekomst van de Scheveningse Haven als werkende haven. Een nieuwe meer praktische indeling maakt het goed mogelijk havenarbeid enerzijds en recreatie en woningbouw anderzijds te combineren.

De centrale spil in de slimme verandering vormt de herbestemming van de Derde Haven als beroepshaven. De Tweede Haven zal in zijn geheel als recreatie- en plezierjachthaven functioneren. Goede argumenten voor het inrichten van de Derde Haven als beroepshaven zijn o.m. de mogelijkheden van uitbreiding van kaderuimte die een stijging van het aantal bezoekende schepen door directe situering aan zee tot gevolg heeft. De Derde Haven geeft betere mogelijkheden voor het manoeuvreren van schepen. De belangrijkste reden is dat de scheiding van beroeps- en recreatiehaven een kwaliteitsverbetering zal opleveren voor beide havens. Daarnaast zal de omvorming van de Tweede Haven tot recreatiehaven meer mogelijkheden voor grote evenementen (o.m. North Sea Regatta) bieden en meer mogelijkheden geven voor uitbreiding van de huidige

---

¹ "Voorstel college inzake Nota van Uitgangspunten Planontwikkeling Scheveningen Havens, RIS 15113, d.d. 18 februari 2008

² "Stand van zaken Scheveningen Haven", RIS 179209, d.d. 15 februari 2011

³ "Aangenomen Motie J. 2010 / 10 Zeezeilhaven" ingediend d.d. 3 juni 2010 door raadsleden Wijsmuller (HSP), Spaans (PPS), Gyömörei (SP), de Groot (PvdD), Weening (GroenLinks)

jachthaven met pleziervaartuigen. Belangrijker nog: mogelijke botsingen tussen wonen en werken (overlast op grond van de Wet Milieubeheer) zijn uitgesloten. Kortom, het initiatiefvoorstel *“Scheveningen Haven: een nieuwe toekomst”* baseert zich op een win-win situatie op basis van de bestaande plannen. Door een slimme omzetting in de bestemming van de Scheveningse Haven kan een verbetering van de concurrentiepositie worden behaald met voordelige effecten op het gebied van lokale economie, werkgelegenheid en recreatie.

2. Voorgeschiedenis

In de structuurvisie Den Haag 2020 heeft Den Haag zich uitgesproken voor de ontwikkeling van Den Haag als *“wereldstad aan zee”*. Teneinde de structuurvisie te realiseren is in het Masterplan Scheveningen Kust bepaald dat terughoudendheid betracht moet worden voor Scheveningen. Na het vertrek van de Norfolkline naar Vlaardingen is een langdurig proces gestart dat moet leiden tot een invulling van het Havengebied en het voormalige Norfolkterrein. De adviescommissie Scheveningen Haven (commissie Van der Zwan) heeft in 2005 een rapport uitgebracht over de wijze van invulling van het voormalige Norfolkterrein en de Scheveningse Haven.⁴ Hierin geeft de adviescommissie Scheveningen Haven aan dat de variant *“uitbreiding en verplaatsing van de visserij”* de eerste aan te bevelen variant zal zijn. Daarnaast geeft de adviescommissie aan dat de bestemmingsvariant *“woonfunctie gecombineerd met recreatieve functies”* tevens een hoge intrinsieke waarde heeft. Cruciaal in de conclusie van de adviescommissie is de zinsnede dat de gemeente Den Haag de noodzakelijke uitbreiding van de visserij dient te combineren met een eventuele verplaatsing van de visserijactiviteiten.

In 2007 hebben het CDA en de ChristenUnie-SGP het initiatiefvoorstel *“Fish-Valley Scheveningen”* ingediend in de gemeenteraad⁵. In dit voorstel is aangegeven dat sombere verhalen over het vertrek van havengebonden bedrijven ten onrechte de ronde doen. In het initiatiefvoorstel *“Fish-Valley”* wordt voortgebouwd op de aanbevelingen van de Commissie van der Zwan en blijft de Scheveningse Haven primair gericht op het versterken van havengebonden activiteiten en recreatieve functies. Daarnaast kan waar mogelijk tevens een woonbestemming dienst doen voor de invulling van de Scheveningse Havens en het Norfolkterrein. Ook geeft *“Fish-Valley Scheveningen”* een overzicht van de kansen die er liggen voor Scheveningen Haven.

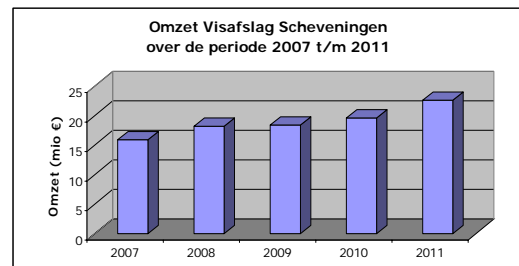
In 2007 heeft het college van B&W namens de gemeente Den Haag in de uitgangspuntennota Planontwikkeling Scheveningen Havens gereageerd op initiatieven van derden waaronder SPIONN en APS. Hun visie omvat onder meer behoud en versterking van visserij- en havengebonden bedrijvigheid in de Eerste Haven, het behoud van het havenkarakter en het industriële erfgoed, woonbestemming zonder belemmering van havengebonden bedrijvigheid en geen hoogbouw op Scheveningen. De gemeente wil dat het Noordelijk Havengebied de visserijfunctie behoudt. Geluidsgevoelige bestemmingen sluiten permanente bewoning dicht bij de Eerste Haven uit. Voorts wil de gemeente het visafslaggebouw revitaliseren, waaronder verbreding van de kaderuimte voor het visafslaggebouw. De gemeente is tevens bereid een walstroomvoorziening rond de eerste Haven aan te leggen en heeft het voornemen om de havens te vergroten waardoor meer ruimte wordt gecreëerd voor maritieme functies. De woonbestemming wil de gemeente plaatsen op het Norfolkterrein. Deze zal bestaan uit laag- en middenbouw met waar mogelijk hoogteaccenten.

---

⁴ Rapport Adviescommissie Scheveningen Havens (Commissie Van der Zwan), RIS 128074, d.d. 25 mei 2005

⁵ Initiatiefvoorstel Fish-Valley: *uitbreiding, concentratie en versterking*, RIS 143629, ingediend door raadsleden Santbergen (CDA) en Pijl (CU-SGP)

De PPS wil met het initiatiefvoorstel “Scheveningen Haven: een nieuwe toekomst” anno 2011 de voortgezette lijn van de bovenstaande beleidsdocumenten volgen en inkaderen in de huidige economische ontwikkelingen. De visafslag groeit in omzet en tonnage relatief gezien hard, hetgeen de concurrentiepositie van Scheveningen versterkt ten opzichte van andere havens in Nederland. Deze positieve trend voor de haven- en visserijsector in het licht van de huidige economische neergang in Nederland vormt een belangrijke aanleiding voor de noodzaak om een alternatieve wijze op de Scheveningen Havens te presenteren.

Figuur 1: Omzet Visafslag van Scheveningen

3. Huidige situatie

Recessie maakt investeerders voorzichtiger

Het investeringsklimaat in Scheveningen Haven is veranderd ten opzichte van een aantal jaren geleden als gevolg van de economische recessie. In 2009 meldde zich een consortium (ING Real Estate / ASR / Malherbe) dat bereid was te investeren in de haven. Binnen het consortium heeft een verschuiving plaatsgevonden, waarbij ING Real Estate inmiddels heeft aangegeven niet meer de wil en mogelijkheden te hebben om te investeren in Scheveningen Haven. De huidige marktomstandigheden nopen de gemeente Den Haag de investeringsstrategie te veranderen van een actieve- naar een regierol, waarbij zelfrealisatie met financiering uit de private sector de voorkeur geniet. De wijziging van actieve- naar regierol beperkt de gemeente Den Haag in haar investeringsmogelijkheden. Visserij- en havengebonden bedrijven hebben echter aangegeven financieel bij te willen dragen aan investeringen die de visserij- en andere havengebonden activiteiten faciliteren en mogelijkheden bieden voor expansie van visserij- en havengebonden bedrijven. Knelpunt voor visserij- en havengebonden bedrijven is echter dat de gemeente andere plannen heeft voor de Derde Haven zoals het realiseren van een zeezeilhaven (marina). Visserijgebonden activiteiten wil ze concentreren in de Eerste Haven.

Knelpunten

In de huidige situatie zijn zowel de gemeente als bedrijven ervan overtuigd dat de Eerste Haven een visserij- en havengebonden karakter moet bezitten en waarnodig de visserijgebonden bedrijvigheid versterkt moet worden. De knelpunten concentreren zich op de invulling van de Tweede en Derde Haven en uiteraard het Norfolkterrein. Visserij- en havengebonden bedrijven in de Tweede Haven (o.a. Rederijen Groen en Rederij Vrolijk) zijn er echter van overtuigd dat de Tweede Haven onvoldoende capaciteit biedt om visserij- en havengebonden activiteiten uit te breiden. Het grootste knelpunt in de Tweede Haven heeft te maken met zogenaamde botsende belangen tussen de recreatiefunctie (jachthaven, pleziervaart), bewoners en de industriële visserijgebonden activiteiten. De industriële visserijgebonden activiteiten vereisen een diepere haven (bijvoorbeeld 8,5 meter diepte), ligging direct aan zee en een voldoende brede havenmond om de Tweede Haven te bereiken. Visserij- en havengebonden bedrijven zien voorts knelpunten bij de aanleg van een kabelbaan en de beperkte bestemmingsmogelijkheden van vastgoed nabij het Nautisch Centrum. De hoogbouw op de havenhoofden en de aanleg van de kabelbaan tussen de havenhoofden mag de visserij- en havengebonden activiteiten niet belemmeren. Op het moment voldoet de Tweede Haven door genoemde knelpunten niet aan de criteria die noodzakelijk zijn om visserij- en havengebonden activiteiten te intensiveren en uit te breiden. Hierdoor zijn visserij- en havengebonden bedrijven genoodzaakt tot vertrek naar een andere kustplaats, indien er geen uitbreidingsmogelijkheden zijn.

De Derde Haven vormt wellicht het grootste knelpunt tussen de gemeente en de visserijgebonden bedrijven⁶. Visserij- en havengebonden bedrijven vinden dat de Derde Haven zich uitstekend leent voor beroepshaven. De Derde Haven heeft namelijk evenals de Eerste Haven een diepte van 8,5 meter en een directe ligging aan zee, waardoor grote visserijgebonden schepen en offshore schepen optimale manoeuvreerruimte hebben om de Derde Haven binnen te varen. Het knelpunt is echter de geplande marina (zeezeilhaven), die visserij- en havengebonden activiteiten zal belemmeren. De inrichting van de Derde Haven als marina vereist een andere haveninrichting en frustreert het binnenvaren van grote offshore schepen en trawlers van visserij- en havengebonden bedrijven. Een ander knelpunt is dat de Derde Haven nog geen goede kadefaciliteiten kent en voorzien zal moeten worden van kaderuimte om visserij- en havengebonden activiteiten uit de Tweede Haven te kunnen herbergen.

4. De gemeentelijke plannen

Ambities bijstellen

In de laatste stand van zaken omtrent het stedenbouwkundige plan Scheveningen Haven acht de gemeente het noodzakelijk de Nota van Uitgangspunten Scheveningen Haven "*Parel aan Zee*" te wijzigen als gevolg van de huidige economische- en marktomstandigheden⁷. De gemeente heeft de ambities van Nota van Uitgangspunten Scheveningen Haven naar beneden moeten bijstellen en deels gewijzigd. De voornaamste veranderingen zijn een verdunning van het woonprogramma van 840 naar 700 woningen, een verdunning van het commerciële programma van 140.000 m² naar 115.000 m², het openhouden van de Derde Haven ten behoeve van een zeezeilhaven en een asymmetrische en lagere bebouwing aan de havenhoofden met een hotel van 90 meter op het zuidelijke havenhoofd en een gebouw van 40 meter op het noordelijke havenhoofd. Verder worden er visgerelateerde functies en visrestaurants gerealiseerd rondom en achter de visafslag en komt er een permanent verblijf voor het surfdorp. Voorts zal er een kleine parkeervoorziening van circa 200 parkeerplaatsen komen op het noordelijke havenhoofd en een grotere parkeervoorziening van circa 500 parkeerplaatsen op het zuidelijke havenhoofd.

Eerste Haven

De Eerste Haven blijft in de visie van de gemeente bestemd als beroepshaven voor visserij- en havengebonden bedrijvigheid. Daarnaast zal het visafslaggebouw gemoderniseerd en gerenoveerd worden en zal voor het visafslaggebouw een nieuwe kade aangelegd worden om deze geschikt te maken voor eventuele nieuwe functies. Voorts zal er tevens op het noordelijke havenhoofd een parkeervoorziening gecreëerd moeten worden met een parkeercapaciteit van 200 parkeerplaatsen ter compensatie van de verloren parkeercapaciteit op de "nieuwe boulevard". De gemeente heeft daarom voorgesteld om een nieuwe kade aan te leggen en meer ruimte te reserveren om het visserijcluster uit te breiden met maximaal 5.000 m². Hiermee zullen de visafslag en aangrenzende bedrijven aan de Eerste Haven de nodige uitbreidingsvoorzieningen kunnen treffen. In de visie van de gemeente komt duidelijk naar voren dat visserij- en havengebonden activiteiten voor het grootste deel in de Eerste Haven moeten plaatsvinden.

---

⁶ Presentatie Belangenvereniging Scheveningen Haven (BSH), "De noodzaak van uitbreiding van de haven in plaats van woningbouw of demping", d.d. 23 november 2011

⁷ Stand van zaken Scheveningen Haven ", RIS 179209, d.d. 15 februari 2011

Tweede Haven

De Tweede Haven krijgt volgens de gemeente op het moment zowel een recreatieve en een visserijgebonden functie. De gemeente is ervan overtuigd dat de gecombineerde bestemming “hand in hand” kan functioneren. Zowel aan de linker- als rechterzijde van de Tweede Haven heeft de haven grotendeels een recreatieve functie, waarbij er havenruimte is gereserveerd voor een jachthaven en pleziervaart. Daarnaast zijn in de Tweede Haven visserij- en havengebonden activiteiten gevestigd met Rederij Groen, G. De Ruiterscheepsagenturen BV en Visrederij Vrolijk. De gemeente heeft langs de kades van de Tweede Haven commerciële horecabedrijven, commercieel vastgoed, culturele broedplaatsen en sociale en vrije sectorwoningbouw bestemd. Voorts heeft de gemeente dicht bij de Tweede Haven op Landhoofd C het Nautisch Centrum gevestigd met beperkte woonbestemming, commerciële bedrijfsruimten en een recreatieve bestemming.

Derde Haven

De gemeente was voornemens de Derde Haven te dempen voor woningbouw, horecagelegenheden, ruimte voor hotels en wellicht een museale functie. Bij motie is de Derde Haven echter behouden gebleven voor Scheveningen. Voor de invulling van de Derde Haven heeft de gemeente gekozen voor een zeezeilhaven (marina), hetgeen de watersport- en jachthavenfunctie van Scheveningen zal versterken⁸. Onduidelijk is echter hoe de gemeente een groei van de visserijgebonden activiteiten wil realiseren als de Derde Haven wordt ingericht als zeezeilhaven. In de Nota van Uitgangspunten Scheveningen Havens moet het Norfolkterrein een intensief centrum-stedelijk woonmilieu worden met zowel laag- als middelhoogbouw, koop- en huurwoningen in de sociale- en vrije huursector. De woonfunctie komt op een verhoogd maaiveld met daaronder parkeermogelijkheid. Op de havenhoofden zal volgens de gemeente een tweetal grootschalige complexen worden gerealiseerd, met commerciële, horeca, hotel, leisure of congresfunctie zal moeten hebben. Op het zuidelijke havenhoofd zal een hotelfunctie goed passen met een hoogte van 90 meter en op het noordelijke havenhoofd zal een gebouw van 40 meter worden gerealiseerd met een duidelijk maritieme architectuur.

5. Een alternatieve visie op de Haven

Het initiatiefvoorstel “*Scheveningen Haven: een nieuwe toekomst*” geeft een alternatieve visie op het stedenbouwkundig plan Scheveningen Haven. Deze bouwt voort op de Nota van Uitgangspunten “*Parel aan Zee*” en beoogt door een slimme verandering een win-win situatie te creëren voor zowel visserijgebonden sectoren als de recreatieve sector. Het initiatiefvoorstel “*Scheveningen Haven: een nieuwe toekomst*” is gebaseerd op ideeën van onder meer de BSH. Het plaatst de negatieve trend in de economische situatie in de context van de recente positieve economische ontwikkelingen in de haven- en visserijgebonden sector. Dit voorstel werpt daarmee een nieuw licht op de gemeentelijke Nota van Uitgangspunten over de stedelijke invulling van Scheveningen Havens en het voormalige Norfolkterrein conform de laatste voortgangsrapportage van Scheveningen- Havens⁹.

De alternatieve visie van het initiatiefvoorstel “*Scheveningen Haven: een nieuwe toekomst*” kan simultaan uitgevoerd worden met de gefaseerde realisatie van bepaalde onderdelen van de Nota van Uitgangspunten door het consortium (ASR / Malherbe e.a.), waardoor de stedelijke invulling van Scheveningen Havens sneller gerealiseerd zou kunnen worden. Meerdere havenondernemers hebben aangegeven concrete investeringsplannen te hebben als de Derde Haven wordt opengesteld als beroepshaven.

---

⁸ Aangenomen Motie J. 2010 / 10 Zeezeilhaven “ ingediend d.d. 3 juni 2010 door raadsleden Wijsmuller (HSP), Spaans (PPS), Gyömörei (SP), de Groot (PvdD), Weening (GroenLinks)

⁹ “Voortgangsrapportage juni 2011 Scheveningen- Haven, DSO / 2011.954, d.d. 14 juni 2011.

Botsende belangen

De insteek van het initiatiefvoorstel is om de “botsende belangen” tussen de visserijgebonden bedrijvigheid en recreatieve functies weg te nemen in de Tweede Haven. Deze botsende belangen vertalen zich naar de volgende onderwerpen: *de inrichting van de haven, geografische ligging aan zee, havenfaciliteiten (laad- en losruimte, overslagfaciliteiten) en de havenkenmerken (diepte, breedte, manoeuvreerruimte)*. Op dit moment is het karakter van de Tweede Haven door de jaren heen meer verschoven van een visserijgebonden haven naar een recreatiehaven. De nog aanwezige visserijgebonden bedrijvigheid belemmert echter deze ontwikkeling. Anderzijds belemmert de verschuiving naar recreatiehaven de visserijgebonden activiteiten. De wisselwerking tussen visserijgebonden activiteiten en recreatieve functies vertaalt zich in de botsende onderwerpen tussen beide sectoren, die overigens grote negatieve spin-off effecten hebben voor de visserijgebonden bedrijven: afname van bezoekende schepen, onvoldoende kaderuimte, terugval beroepsvaart en visserij en afname van havengelden.

Oplossing: verhuizing havengebonden activiteiten naar Derde Haven

Het is zaak om de botsende belangen in de Tweede Haven op te lossen. Daarom is het voorstel om de havengebonden bedrijvigheid (*o.a. Rederijen Groen, Vrolijk, Jaczon, Van der Zwan*) van de Tweede Haven te verplaatsen naar de Derde Haven. Deze verplaatsing is meer dan wenselijk om de Tweede Haven uitsluitend als recreatiehaven met onder andere (zee)zeilboten en kleine zeewaardige plezierjachten verder te ontwikkelen. Bovendien zal door verplaatsing van visserijgebonden activiteiten woningbouw op de Dr. Lelykade geen belemmering meer ondervinden.

Visserijgebonden bedrijvigheid (*Groen c.s.*) stellen voor op het Norfolkterrein aan de kustkant een kade te realiseren van 300 meter op de oude plek van de Norfolkterminal. Aangrenzend aan de kade komt commerciële vastgoedruimte voor de kantoren van de rederijen die nu nog gevestigd zijn aan de Tweede Haven. De realisering van de kaderuimte van ongeveer 300 meter is nodig. De daaraan gelegen bedrijfsruimte zal een buffer moeten vormen tussen haven en woningbouw. Deze nieuwe kaderuimte zal plaats gaan bieden voor visserij- en havengebonden schepen, waarbij 15 tot 40 meter kaderuimte zal worden gereserveerd voor insteekhavens voor de staandwandvisserij. De nieuwe bedrijfsruimten aan de kustzijde van het Norfolkterrein zullen tevens een geluidswand vormen voor de woningbouw landinwaarts aan de Houtrustweg.

Eerste Haven: visserij- havengebonden bedrijvigheid

De Eerste Haven is en blijft de beroepshaven. Voorts zal het visafslaggebouw worden gemoderniseerd en gerenoveerd conform de huidige eisen. Hierbij zal nadrukkelijk rekening gehouden worden met de wensen van visserijgebonden bedrijven. Voorts zal de kade voor het visafslaggebouw worden gerenoveerd. In het visafslaggebouw zullen visserijgerelateerde functies nadrukkelijk aanwezig moeten zijn. Om de visserijgebonden bedrijven expansiemogelijkheden te geven, zal 5000 m² exclusief worden gereserveerd voor visserij- en havengebonden activiteiten in de Eerste Haven.

Tweede Haven: recreatie-jachthaven

De gehele Tweede Haven zal de functie krijgen voor recreatie- en pleziervaart en zal een in het oog springende haven worden. Door de exclusieve bestemming van de Tweede Haven voor recreatiedoeleinden, zullen woning- en horecagerelateerde vastgoed vlot worden getrokken, omdat de Tweede Haven een ander gunstiger bestemmingskarakter zal krijgen. De verwachting is dat er vanuit de private sector meer interesse zal komen voor nieuwe projectontwikkeling aan de randen

van de Tweede Haven. De Tweede Haven in haar nieuwe opzet als recreatiehaven zal een mogelijke thuishaven kunnen worden voor grote zeilevenementen zoals de North Sea Regatta en eventueel Europese- en Wereldkampioenschappen Zeilen. Deze haven heeft al uitgebreide faciliteiten en een uitstekende aansluiting op de zee via "De Pijp". Aan de kopse kanten van de Tweede Haven kan de reeds gevestigde horeca en commercieel vastgoedfunctie verder worden versterkt. Aan de lange kanten zal woningbouw en kantoorruimte gesitueerd kunnen worden. *Stichting Trix* zal een permanent verblijf moeten krijgen op de scheidslijn van de Eerste en Tweede Haven. Hiermee vormt Trix een vloeiende overgang tussen het recreatieve karakter van de Tweede Haven en het visserij- en havengebonden karakter van de Eerste Haven. Om het recreatieve karakter te versterken zal *Muzee Scheveningen* de museale attractie kunnen worden aan de Tweede Haven.

Derde Haven: beroepshaven

De visserij- en havengebonden activiteiten (Rederij Groen c.s.) zullen in de nieuwe situatie gesitueerd worden aan de Derde Haven. De Derde Haven zal zich dan verder kunnen ontwikkelen als beroepshaven. De Derde Haven heeft nu al uitstekende potentie voor inrichting en uitbreiding als beroepshaven. De Derde Haven zal wel uitgegraven moeten worden en voorzien van een kade van ongeveer 300 meter op de plek van de Norfolkterminal. Bij het uitgraven van de Derde Haven aan de Houtrustweg zal nadrukkelijk rekening worden gehouden met de grens aan het Westduinpark. Het Westduinpark is namelijk bestemd als Natura-2000 gebied en is vanwege natuur- en landschappelijke waarde bij Europese Habitatrictlijn beschermd. Indien het uitgraven richting de Houtrustweg problemen zal opleveren op grond van de Europese Habitatrictlijn, kan ook naar het havenhoofd toe de Derde Haven uitgegraven worden, zodat de Derde Haven als het ware kantelt.

Norfolkterrein

Het Norfolkterrein zal aan het noordelijke gedeelte (zeezijde) worden bestemd voor commercieel vastgoed / kantoorruimte en heeft tevens de functie van geluidswal. Verder wordt het zuidelijke gedeelte (landzijde) van het Norfolkterrein bestemd voor zowel sociale- als vrije sectorwoningbouw conform de plannen in de Nota van Uitgangspunten Scheveningen Havens. Tevens zal op het Norfolkterrein ruimte zijn voor een ondergrondse, grote parkeervoorziening (circa 500 parkeerplaatsen). De parkeervoorziening kan mogelijk onder het zuidelijke gedeelte van het Norfolkterrein gesitueerd worden.

Derde Haven: impuls voor lokale economie en sociaal beleid

De visserijgebonden sector laat ondanks het huidige ongunstige economische klimaat een groeiende trend zien in omzet (42 indexpunten)¹⁰ en in tonnage (750 ton)¹¹. De Scheveningse Havens groeien dus relatief sneller dan andere Nederlandse havens. De visserijsector laat hierin zien "recessie proof" te zijn. De meest voor de hand liggende verklaring voor de groeiende trend in de visserij en havengebonden activiteiten is dat vis een

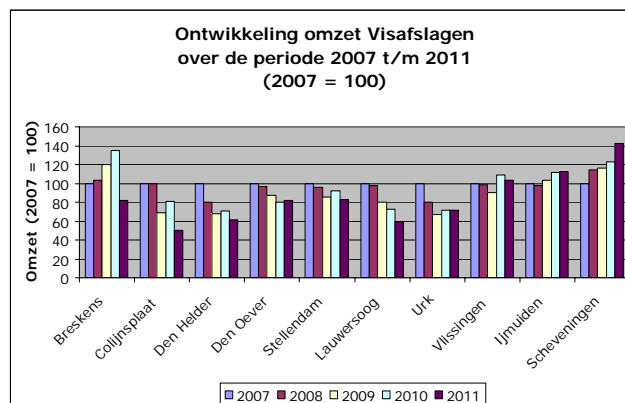

Figuur 2: luchtfoto van 3e Haven met impressie van nieuwe kaderuimte

levensmiddel is en tot de eerste levensbehoeften behoort. In tegenstelling tot de visserijsector is de recreatiesector *minder recessie proof*, omdat de zeil- en pleziervaart economisch als luxe goed wordt ervaren.

Een gevolg van dit economische karakter is dat havengebonden activiteiten om bovenstaande redenen werkgelegenheid in zowel een industriële als zakelijke dienstverlening creëren. De industriële en zakelijke dienstverlening genereren overwegend werkgelegenheid in fulltime banen. De recreatieve functies zullen door de economische gevoeligheid werkgelegenheid creëren met overwegend parttime banen. Dit is te verklaren door het seizoensgebonden karakter van recreatieve sector in vergelijking met visserij- en havengebonden sector. Vertegenwoordigers van ondernemersbelangen Dr. A.H. Rijkerkerk (Kamer van Koophandel Den Haag), F. Mens (MKB Den Haag) en Mr. R. Perik (VNO NCW West) hebben uitgesproken de plannen in het initiatiefvoorstel te ondersteunen, omdat een uitbreiding van visserij- en havengebonden activiteiten een positieve economische impuls aan Den Haag zal geven¹².

Het bestemmen van de Derde Haven als beroepshaven is van belang ter versterking van de lokale economie van Den Haag. Hierdoor kan de gemeente Den Haag in recessietijden profiteren van een toename van havengelden vanwege de uitbreiding van de havencapaciteit in de Derde Haven. Met deze belastingopbrengsten kan de gemeente Den Haag de Scheveningse Havens verder professionaliseren en geschikt maken voor visserij- en havengebonden activiteiten.

Figuur 1: Omzet in miljoenen euro's van visafslag Scheveningen in relatie tot andere havenplaatsen

¹⁰ Stijging omzet visafslag Scheveningen naar indexcijfers: 2007: 100/ 2011: 142, bron: United Fish Auctions N.V.

¹¹ Stijging tonnage visverhandeling 2008: 6500 / 2010: 7250, bron: "Scheveningen noteert meer omzet en meer vis", d.d. 10-01-2011, <http://www.visserijnieuws.punt.nl>

¹² Adhesiebetuiging Norfolkterrein MKB Den Haag en VNO NCW West (per e-mail verzonden aan de Gemeenteraad), d.d. 06-12-2011.

6. Financiële onderbouwing

Voor een initiatiefvoorstel is het van belang om een degelijke financiële onderbouwing te hebben. Deze rust voor een groot deel op de gemeentelijke reserveringen die gedaan zijn in o.a. het Investeringsprogramma Stedelijke ontwikkeling (IpSo). In het IpSo is opgenomen dat de gemeente Den Haag slechts een faciliterende rol voor ogen staat en dat de gemeente Den Haag een regiefunctie heeft indien zich een particulier initiatief voordoet. Met dit initiatiefvoorstel beoogt de PPS hieraan tegemoet te komen door een hybride vorm van financiering voor te stellen. De gemeente kan, op basis van de in dit voorstel genoemde plannen, met de ondernemers in de Havens tot een vergelijk komen waarbij de ondernemers bereid zijn te investeren in onder meer nieuwe havengebouwen. De gemeente moet zich dan inspannen om van de Derde Haven weer een werkbare haven te maken.

Publiek-Private Samenwerking

Over de kosten van kadeuitbreiding en het uitgraven van de Derde Haven moeten gemeente en ondernemers in overleg treden om tot een rechtvaardige verdeling van de kosten te komen. Een Publiek-Private Samenwerking (PPS) is hierbij een goed denkbare constructie. In deze economisch lastige tijden zijn zowel gemeente als ondernemers voorzichtig met het uitgeven van geld. Bij de uitwerking van het voorstel zal de gemeente in overleg moeten treden om tot een vergelijk te komen. De bereidheid van ondernemers om vooruit te lopen op mogelijke wijzigingen in de gemeentelijke plannen is begrijpelijkerwijze niet erg groot. Toch hebben de havenondernemers concreet aangegeven te willen investeren in de Derde Haven. Rederij Groen, bijvoorbeeld, wil bij verplaatsing uitbreiden van ongeveer 400 m² bedrijfsruimte op dit moment naar ongeveer 1200 m² straks: een verdriedubbeling!

7. Het voorstel op hoofdlijnen

Het initiatiefvoorstel *“Scheveningen Haven: een nieuwe toekomst”* stelt voor om de indeling van de haven te wijzigen en enkele punten toe te voegen en te wijzigen aan het eerder door de Haagse gemeenteraad aangenomen Nota van Uitgangspunten. Het is veeleer een koerswijziging dan een geheel nieuw plan. De reeds eerder genoemde economische teruggang noopt daartoe en vormt tegelijk een unieke kans voor een nieuwe toekomst van de Scheveningse Haven als werkende haven. Een nieuwe meer praktische en dus slimme indeling maakt het goed mogelijk havenarbeid enerzijds en recreatie en woningbouw anderzijds te combineren.

Uitsluitend recreatieve functie Tweede Haven

De Tweede Haven krijgt een krachtiger uitstraling wanneer deze uitsluitend een recreatieve functie als jacht- en zeezeilhaven heeft. De Tweede Haven wordt het nautische hart van de Scheveningse Haven. Een heldere functie als zeezeilhaven versterkt de mogelijkheden om sportieve zee-evenementen naar Scheveningen te halen. Horeca en watersportcommercie krijgen rond de Tweede Haven meer ruimte door deze logischere indeling. Dit alles maakt Scheveningen als badplaats nog bruisender.

Uitbreiding Derde Haven voor visserij- en havengebonden activiteiten

De Derde Haven krijgt de functie van visserij- en maritieme industrie haven. De Derde Haven wordt daartoe uitgebreid: er wordt richting de Houtrustweg een deel uitgegraven en richting “De Kom” wordt land gewonnen om in totaal ongeveer 300 meter kaderuimte te creëren. De uitbreiding van de Derde Haven zorgt meer werkgelegenheid. Het is een intensivering van de haven als werkgever voor de ambachtelijk opgeleide Scheveninger en Hagenaar.

Eerste Haven behoudt zijn huidige functie als visserijhaven

Hoewel dit voorstel niets wijzigt aan de huidige functie van de Eerste Haven, verbetert de positie van deze haven doordat de Derde Haven een versterking zal zijn van de mogelijkheden om de Eerste Haven te exploiteren.

Noordelijk deel Norfolkterrein havengebouwen, zuidelijk deel woningbouw

De uitbreiding van de Derde Haven brengt met zich mee dat er ook havengebouwen aan de kade komen te staan. Deze zullen een deel van het noordelijke Norfolkterrein beslaan. Havenondernemers zullen te zijner tijd een schets maken om de behoefte aan kaderuimte inzichtelijk te maken. Deze schets zal voor de raadsbehandeling van dit voorstel als bijlage III worden toegevoegd. Deze gebouwen, veelal kantoren, zullen deels dienen als buffer tussen de woningbouw en de havenactiviteiten.

In dit voorstel blijft de mogelijkheid bestaan om ook te gaan wonen aan de haven. Rond de Tweede Haven wordt woningbouw zelfs gemakkelijker. Het aantal woningen op het Norfolkterrein zal naar verwachting niet veel minder zijn dan de 700 in de (gewijzigde) Nota van Uitgangspunten. Het optimaliseren van de hoeveelheid woningbouw zal, binnen de door de gemeenteraad gestelde kaders, in de uitwerking van dit voorstel zijn beslag moeten krijgen.

Een duurzame haven

De uitbreiding van de Derde Haven biedt de mogelijkheid om van de Scheveningse Haven een heel duurzame haven te maken. Langs het Zuidelijke Havenhoofd kunnen, met de industriële invulling van de Derde Haven, heel goed windmolens worden geplaatst. De ontwikkelingen op het gebied van windenergie zijn zoveel verbeterd dat modernere windmolens kunnen worden geplaatst dan de reeds bestaande molen bij het Zuiderstrand. De rij windmolens langs het Havenhoofd moeten een logisch onderdeel vormen van de rest van de haven.

Nieuwe havengebouwen bieden ook de mogelijkheden om gebruik te maken van andere duurzame energiebronnen. Aardwarmte en zonne-energie zijn opties die in overleg met de ondernemers kunnen worden overwogen. Een bijkomend voordeel van deze energiebronnen is dat bij overproductie er mogelijkheden bestaan om terug te leveren aan het energienet. Hierdoor is het een mogelijke inkomstenbron voor de ondernemers. Dit voorstel dringt er dan ook op aan om te kijken of de Haven is om te vormen tot een van de duurzaamste van Europa. Dat levert werkgelegenheid op en draagt bij aan de internationale positie van Den Haag als “Wereldstad aan Zee”.

Stichting Trix als verbindende schakel tussen arbeid en recreatie

De stichting Trix is al jaren gevestigd aan de “Pijp” bij de ingang van de Tweede Haven. Trix knapt schepen op. Het is een plek waar soms moeilijke jeugd een leer-werkplek krijgt om vaardigheden op te doen en structuur te krijgen in het leven. De vaak laagopgeleide jongeren leren er een ambacht dat o.a. in de haven goed kan worden gebruikt. Het is voor de jongeren van belang dat hun werk

aandacht krijgt, ook van toevallige passanten. Het versterkt hun eigenwaarde en maakt ze trots op het werk dat ze doen. De Trix is kleinschalig genoeg om geen versturende werking te hebben op de recreatieve functie van de Tweede Haven.

Muzee in de Tweede Haven als cultureel bruggenhoofd

De Tweede Haven wordt in zijn nieuwe functie als uitsluitend recreatieve haven versterkt als er naast de seizoensgebonden activiteiten van de jacht- en zeilhaven ook attracties komen die het hele jaar bezocht worden. Muzee is zo'n attractie. Dit Schevenings cultuur-historisch museum herbergt tevens een belangrijke zeebiologische collectie. Deze collectie kan zich natuurlijk geen betere plek wensen dan aan de haven. Hierbij moet toekomstgericht worden gekeken naar de huidige mogelijkheden en naar de kansen om Muzee te versterken.

8. Het Raadsbesluit

De raad van de gemeente Den Haag, gezien het initiatiefvoorstel “Scheveningen Haven: een nieuwe toekomst” van het raadslid Sandra Abbenhuis van de Politieke Partij Scheveningen (PPS),

BESLUIT:

- I. in te stemmen met de uitgangspunten van dit voorstel:
  - a. de 1^e Haven te blijven gebruiken voor visserij en havengebonden industrie,
  - b. de 2^e Haven in zijn geheel de functie van recreatiehaven te geven,
  - c. de kadecapaciteit van de 3^e Haven uit te breiden (tot ong. 300 meter),
  - d. de havengebonden industrie die zich nu in de 2^e Haven bevindt te (doen) verplaatsen naar de, uit te breiden, 3^e Haven,
  - e. het voormalige Norfolkterrein (minus het deel voor de uitbreiding 3^e Haven) te gebruiken voor o.a. woningbouw,
  - f. de huidige parkeercapaciteit van het voormalige Norfolkterrein zoveel mogelijk te handhaven door dubbelgrondgebruik (in pandig parkeren voor bewoners en bezoekers),
  - g. windmolens te (doen) plaatsen langs het zuidelijke havenhoofd,
  - h. Stichting de Trix te handhaven op of in de buurt van de huidige locatie,
  - i. te onderzoeken of Muzee Scheveningen in de 2^e Haven kan worden gesitueerd.

- II. in te stemmen met de door dit voorstel noodzakelijke wijzigingen in de Nota van Uitgangspunten Planontwikkeling Scheveningen-Havens (RIS 151113) d.d. 18 februari 2008:
  - a. het laten vervallen van art. I. b, d, e;

- III. het College te verzoeken:
  - a. het besluit onder I verder uit te werken,
  - b. een kostenraming te maken van bovenstaand plan en de reeds door de gemeente gereserveerde middelen voor de ontwikkeling van het Norfolkterrein en de Scheveningse Haven hierbij te betrekken,
  - c. in overleg te treden met de Belangenvereniging Scheveningen Haven en de rederijen die nu gevestigd zijn in de 2^e Haven. Dit om vast te stellen in hoeverre de rederijen bereid zijn financieel bij te dragen aan de uitvoering van dit, mede op hun ideeën gebaseerde, voorstel,
  - d. de mogelijkheid te onderzoeken om, voor de financiering van de uitbreiding van de 3^e Haven, met de rederijen uit de 2^e Haven een publiekprivate samenwerking (PPS) aan te gaan,
  - e. de Raad deze uitwerking vóór 1 januari 2013 voor te leggen.

Aldus besloten in de Raadsvergadering van dag maand 2012,

De griffier

De voorzitter

